

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyynnön vastine

Kansallinen vesihuoltouudistus visio ja sen toimeenpano-ohjelma ovat lähtökohdiltaan tarpeellinen hanke vesihuoltoalan kehittymisen ja toimintavarmuuden kannalta. Erityisesti toimiva ja tarkoituksen mukainen lainsäädäntö auttaisi vesihuoltolaitoksia kehittymään sekä varmistamaan toimintansa myös kriisitilanteissa. Lainsäädännössä vanhoille jo aikoinaan rakennetuille verkostoille tulisi luoda automaattiset rasiteoikeudet, jotta vesihuoltolaitosten toimintavarmuus pystytään takaamaan kaikissa tilanteissa. Vesihuoltolaitosten yhtäaikainen kehittäminen koko maan osalta luo toiminnalle selkeämmät perusteet toimia.

Ulkopuolisten palveluiden tai operointipalveluiden hyödyntäminen vesihuoltoalan täydentävänä voimavarana tärkeää mutta se ei saa vähentää laitosten itsenäistä osaamista. Vesihuoltolaitosten ammattimaista toimintaa tulee vahvistaa ja rakentaa ulkopuolisilla palveluilla tarvittavaa lisätukea. Vesihuoltolaitoksille suunnattu neuvonta on erittäin tervetullutta sekä kokemusten vaihtamiseen liittyvät keinot lisäisivat vuoropuhelua. Vesihuoltoalaa painaa myös erityisesti se, että vaikka oppaita sekä julkaisuja tehdään vuosittain, niiden käyttöönotto on laitosten omien resurssien vastuulla.

Vesihuoltolaitosten talouden ja toiminnan laadun valvonnan tehostaminen tulisi kohdentaa mieluiten 200 000 m³ vettä tuottaviin sekä 200 000 m³ vettä puhdistaviin laitoksiin. Omaisuudenhallinnan kehittämiseen tulee löytää yhtenäisiä tapoja, jotta jokainen vesihuoltolaitos ei tekisi työtä jo nyt pienillä resursseilla erikseen. Vesihuoltoalan maksujen määrittelyä viimeisten tutkimusten mukaan tulisi siirtää enemmän perusmaksuun kohdistuvaksi, ja jos tähän kehityssuuntaan mennään tulisi viittaus tähän löytyä myös vesihuoltouudistuksesta joko ohjeistuksena tai lainsäädäntönä.

Alueellisen yhteistyön kehittämiseen tulee panostaa, sillä monet vesihuoltolaitokset ovat jo nykyisellään toisiinsa sidoksissa verkostojen tai muun toiminnan osalta. Viestintätapojen ja alustojen kehittäminen lisäisi vesihuoltolaitosten yhteistyötä sekä kehittäisi toimintaa. Yhteistyön kehittäminen on toiminnan kannalta tärkeämpää kuin laitosten väkinäinen yhdistäminen. Yhteistyön kehittämisessä tulee hyödyntää digitalisaation ja paikkatieto-ohjelmistojen mahdollisuuksia. Digitalisaation ja tiedonhallinnan osalta on hyvä, että valtio panostaa sen kehittämiseen erillisillä hankkeilla, joilla saadaan vähennettyä ohjelmistojen sekä toimintojen välisten rajapintojen esteitä. Nykyisten uutisten valossa on tärkeää huomioida myös tietosuoja-asiat.

Vesihuollon kehittämissuunnitelma investointineen voisi olla laitoskohtainen ja palautettavissa ELY:lle, jotta valvontaviranomainen pystyisi valvomaan tätä kautta myös vesihuoltolaitoksen yleistä toimintaa. Laajempi yhteinen kehittämissuunnitelman tekeminen ja sen ottaminen huomioon maankäytön ohjauksessa voisi olla lainsäädännössä suoraan, jotta vesihuoltolaitosten vuoropuhelu maankäytön osalta parantuisi. Maankäytön ja vesihuollon parempi yhteistyön parantaminen olisi tärkeää tulevien investointien suunnittelussa ja toteutuksessa.

Pätevyysvaatimuksien luominen vesihuoltoalalle lisää vesihuoltoalan arvostusta mutta urapolun kehittäminen vesihuoltotöihin loisi myös väylän uusille työntekijöille. Erityisesti pienillä vesihuoltolaitoksilla tehtävien erottelua ei voida tehdä vaan kaikkien on osattava työt lähes samanveroisesti. Ala on haastava ja erittäin laaja, joten urapolkujen tulisi keskittyä vesihuoltoalan kokonaisuuden opettamiseen. Urapolkujen kehittämisessä vuorovaikutus suoraan vesihuoltolaitosten kanssa toisi käytännön kosketusta alaan. Urapolkujen kurssien sisältöjen tulisi olla käytännönläheisempää. Vesihuoltolaitosten hoitajilla tai ylemmillä esimiehillä tulisi olla koulutus, jolla varmistetaan riittävä asiantuntemus tehtävän hoitamiseen. Myös pätevien varahenkilöiden saaminen tukisi vesihuoltolaitosten toiminnan vakautta myös kriisitilanteissa.

Juomavesidirektiivi edellyttää vesihuoltolaitoksilta jälleen lisäpanostusta, joka kuormittaa myös vesihuoltoalan rajattuja resursseja. Kaikkien esitettyjen muutosten tekeminen sekä läpivieminen tulee vesihuoltolaitosten osalta tukea siten, ettei toiminnan vakaus kärsi muutosvaiheessa.

Uudistusta tehdessä tulee huomioida myös ilmastonmuutoksen tuomat sään ääri-ilmiöt, koska sääolosuhteet vaikuttavat vesihuoltolaitosten toimintaan sekä toimintavarmuuteen. Sääolosuhteet vaikeuttavat myös suunniteltavien korjaustoimenpiteiden suunnittelua sekä toteuttamista. Sopeutumiskeinojen tärkeänä osana tulee olla myös se, että kuntasuunnittelussa otetaan huomioon hulevesien viivytykset sekä hallittu ohjaus. Myös uusien verkoston osien suunnittelussa vesihuoltolaitosten mukana olo on erittäin keskeistä toiminnan tulevaisuuden varmistamiseksi.

Alueellisten vesiosaamis ja kiertotalouskeskittymien yhteistyön edistäminen sekä kiertotalouden kehittäminen ovat selkeämmin hyödynnettävissä isoimpien laitosten osalta. Pienten laitosten osalta haasteita ovat esimerkiksi pitkät etäisyydet sekä syntyvien lietteiden tai talteen otettavien ravinteiden vähäisyys.

Haitallisten aineiden käsittely jo syntypaikallaan olisi vesihuoltoalan kehittymisen kannalta tärkeämpää. Kuormitus on taloudellisesti kohtuuttoman suuri kustannettavaksi kaikkien käyttäjien osalta, jos vain yksittäinen kuormittaja aiheuttaa haitallisten aineiden kuormitusta jätevedenpuhdistamolla. Myös asiakkaiden informoiminen aktiivisemmin jäteveden puhdistukseen liittyvistä asioista, kuten heidän omien toimijensa vaikutuksista tulisi tehdä aktiivisemmin.